

ד.א.ל.דזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחה ולשמירה על חיילנו במלחמה להחזרת החטופים בריאים ושלמים ולרפואת הפצועים

נושא השבוע: חודש אלול

כו' אב תשפ"ד 1540 (שנה כט')

ההפטרה: "ענייה סוערה"
(ישעיה נד)

פרשת ראה – שבת מברכין

ראש חודש אלול יחול אי"ה בימים שלישי ורביעי מולדו ביום שלישי בשעה 37:15 ו-12 חלקים

"ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" (יא,כו)

התחיל הכתוב "ראה" בלשון יחיד וסיים "לפניכם" בלשון רבים, שלא יאמר האדם, אם רוב העולם הולכים בדרך זו שהיא רעה, מה אני ומה כוחי כי אבחר ללכת לבדי בדרך הטובה? לכן אמר "ראה" בלשון יחיד, ראה ועשה את שלך ואל תשגיח על העולם, ואם תאמר איך אוכל לעמוד כנגד הרוב? "אנוכי" - אהיה לך לסעד ולעזר, וגם אם נכשלת אל תתיאש, לכן נאמר "נותן" בלשון הווה, לומר לאדם שתמיד יש לו את ההזדמנות לתקן ולבחור בדרך הטובה, "היום" ושיהיו בעיניו כחדשים כאילו ניתנו אך היום, ואל ידחה למחר מה שיכול לעשות היום שזו עצת יצר הרע לקררו ולמנוע ממנו מלעשות עבור טובתו הנצחית (אמרי חן)

"וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירוחק ממך המקום" (יד,כד)

אומר האלשיך הקדוש: אם מצוות התורה הם עליך כמשא "כי לא תוכל שאתו", סימן שהתרחקת מן הקב"ה שנקרא "מקום", שכן אלמלא היה הקב"ה ומצוותיו קרובים אל ליבך, לא הייתה הדרך רבה בעיניך ויכולת לשאת את המשא בנקל. כי לאוהבי ה' ולשומרי מצוותיו, אין כל קושי בקיום המצוות, ושמחים הם לשומרם ולעשותם ולקיים את כל דברי התורה באהבה.

אמירת סליחות לא על חשבון אחרים

משך שנים נהג מר"ן הרשל"צ עובדיה יוסף צוק"ל למסור שיעור במוצאי שבת בבית הכנסת היזדים בירושלים, שיעור ששודר לבתי הכנסת בכל רחבי הארץ והעולם. בחודש אלול, בסיום השיעור, נשאר הקהל בבית הכנסת לאמירת סליחות.

באחד מימי אלול התקשר הרב עובדיה יוסף אל הפייטן משה חבושה, שהיה שליח הציבור הקבוע לאמירת הסליחות, והודיע לו שעקב גילו המבוגר הוא אינו יכול עוד להעביר את השיעור, ובנו יחליף אותו.

"כבוד הרב, ומה עם הסליחות? אולי נעביר את הסליחות לביתך?" שאל.

אך הרב עובדיה סירב: "מנהגנו הרי לומר את הסליחות אחר חצות הלילה, והשכנים מתלוננים שהרעש בשעה מאוחרת מפריע להם, ואיני רוצה לצער אותם".

הוסיף הפייטן לשאול: "והרי הסליחות משודרות בלויין, ורבים ברחבי הארץ והעולם צופים בהן. יש בזה זיכוי הרבים! אולי נאמר אותן בלי רמקול ואף נגיף את החלונות?"

אך הרב עובדיה סירב נחרצות: "מצווה הנעשית על חשבונם של אחרים אינה מצווה".

בידנו הדבר!

השקפת היהדות

מובא בזהר הקדוש (שמות טו ע"א): יום אחד יצא רבי שמעון בר יוחאי עם בנו רבי אלעזר מחוץ למערה וראו שהעולם נחשך ונעשה אפל יותר, אמר רשב"י לבנו נראה מה רוצה הקב"ה לעשות בעולם? ראו מלאך שהיה מוציא 30 נהרות של אש מפיו, שאלו רבי שמעון מה אתה הולך ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:00-7:08 * סוף זמן ק"ש 8:49-8:48

כניסת שבת: 6:48

יציאת שבת: 7:37

יציאת שבת: 8:25

לעשות בעולם? אמר לו שברצונו להחריב את העולם הואיל ולא נמצאים בדור 30 צדיקים. אמר רשב"י למלאך: בבקשה ממך, לך לפני הקב"ה ותאמר לו שבר יוחאי נמצא בעולם והוא מגן על העולם כולו. כשחזר המלאך ראה רשב"י שהוא עדיין רוצה להחריב את העולם, אמר לו: "לך לפני הקב"ה ותאמר לו שאם אין 30 צדיקים מספיק שיהיו 20, ואם אין 20 מספיק שיהיו 10, ואם לא שיהיו שני צדיקים אני ובני שכתוב: 'על פי שני עדים יקום דבר', באותה שעה יצאה בת קול ואמרה: "אשרי חלקך רשב"י שהקב"ה גוזר גזירה בעולמות העליונים ואת מבטל את הגזירה למטה ועליך נאמר 'צדן יראיו יעשה'. ולכאורה מה בא רשב"י ללמדנו? שיאמר כל אחד לעצמו בי תלוי העולם שנאמר בגמרא קדושין (מ:) "עשה אדם מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את העולם לכף חובה". למדים אנו מכאן שאל לו לאדם לומר לעצמו מה אני הקטן כבר יכול לשנות במעשה הטוב שאעשה? רק כוחות גדולים ורבים הם הקובעים את מהלכי הדברים כממשלה, שרים, כלי תקשורת... זאת טעות לחשוב כך, ואדרבא עליו לדעת שבכל מעשה טוב שעושה יש בידו להכריע את גורל העם והעולם לטובה. וחייב האדם לומר לעצמו בשבילי נברא העולם ואין אני בורג קטן וחסר חשיבות אלא ציר מרכזי שכל העולם תלוי בו. אעשה מצוות ומעשים טובים ואביא גאולה ואם ח"ו אסטה מדרך הישר אגרום נזק וירידה לעולם כולו.

עומדים אנו בפתחו של חודש אלול, חודש הרחמים והסליחות. אין לנו צורך להיזכר בשנה הקשה שעברה ועוברת על כל עם ישראל, כדי לרצות שתהיה לנו שנה טובה יותר, זה תלוי רק בנו! זה הזמן להחליט ולקבל 2 קבלות רוחניות לשנה החדשה שבס"ד נתמיד בהן כדי שבזכותן נזכה לשנה טובה ומבורכת, לישועות ורחמים, כדי שנצליח להתמיד בהם לכל אורך השנה, מומלץ שנזכיר אותם לעצמנו בזמן קבוע ביום ונבדוק אם אנו עומדים בהם, ומומלץ באותו הזמן לומר 10 תודות להקב"ה וזה יסייע לנו לראות את הטוב ונמשוך על עצמנו עוד ישועות ורחמים.

"עננו אבינו עננו" (מפי הזמר ח.ב.א.)

מעשה שהיה

כבר מגיל שש אבא שלי היה לוקח אותי לסליחות, הוא היה

החזן ואני הייתי עומד לידו. כל הסליחות חיכיתי לפיוט של 'עננו'. אבא שלי

היה מחלק את הקטעים בין הילדים וכל אחד היה שר 'עננו' אחד.

אני הייתי בנו של החזן והגבאי, אז הייתה לי פרטקציה. אם כל ילד היה מקבל 'עננו' אחד, לי הוא היה נותן שלוש, ארבע וחמש. ובמשך כל הסליחות חיכיתי לשלב הזה.

לפני כמה שנים ישבנו, ושאלתי אותו אם הוא זוכר את הסיפור על ה'עננו'. הוא שאל איזה סיפור, וסיפרתי לו:

אבא הקפיד שאהיה לידו בכל התפילות, כבר מגיל צעיר. כל הילדים בחוץ משחקים, אוכלים במבה וביסלי, ואני צמוד אליו ב'כל נדרי', ערבית, שחרית, מוסף, מנחה, ובנעילה הרגשתי שאני כבר נשבר. שאלתי: "אני יכול לצאת לחמש דקות?", הוא אמר שכן.

יצאתי החוצה ושיחקתי עם הילדים חמש דקות. בלי ששמת לי לב זה הפך לעשר דקות, חצי שעה וארבעים דקות. פתאום אני קולט שכבר מחשיך ועוד שנייה יוצא הצום, ומה אני עושה? פחדתי מאוד. תוך כדי שאני מתלבט אם להיכנס או לא, פתאום אני שומע מבית הכנסת ששרים 'עננו'. 'עננו' אחרון של יום כיפור, של נעילה.

אמרתי שאין מצב, אני לא מפספס את זה. רצתי לבית הכנסת, נכנסתי מתחת לטלית של אבא שלי וראיתי איך הוא מחלק את ה'עננו'. הוא נותן אחד לילד הזה ואחד לילד אחר ועוד אחד אחד ..., ואני מחכה ומחכה, מגיע ל'עננו רחום וחנון, עננו' וזהו אין יותר 'עננו', נגמר יום כיפור.

רצתי החוצה פגוע עד עמקי נשמת. בכיתי מאוד, איך הוא עשה לי דבר כזה. מה, בגלל שפישלתי? כל יום כיפור הייתי לידו! בגלל פשלה כזאת? מה כבר עשיתי?!

אז כשישבנו, שאלתי אותו: "אתה זוכר את הסיפור הזה?". והוא אמר לי: "לא, אבל בוא אני

אספר לך סיפור אחר על 'עננו'. ואז הוא סיפר לי:

"אתה מאוד אהבת סליחות, והתחננת שאקח אותך לסליחות בכל לילה כבר מגיל שש. היינו מעירים אותך בשתיים עשרה וחצי בלילה, אמא ואני, לפעמים קמת ולפעמים לא קמת, ואז היית מתעצבן בבוקר למה לא הערנו אותך, אנחנו ניסינו אבל לא התעוררת.

לילה אחד ניסינו להעיר אותך, ולא התעוררת. הגיעה השעה וכבר הלכתי לסליחות, ופתאום אחרי חצי שעה התעוררת. ביקשת מאמא שתיקח אותך לסליחות. ואמא שלך הצדיקה אמרה כמובן העיקר שהילד יספיק משהו. שמה עליך בגד חם ולקחה אותך יד ביד לבית כנסת. היא לא ידעה שאנחנו אחרי ארבעים דקות כבר מסיימים את הסליחות ואין בשביל מה לבוא.

דרך החלון של בית הכנסת ראיתי אתכם מתקדמים, ואנחנו כבר בקדיש. זהו, סיימנו. אחת ורבע בלילה, אנשים סוגרים מחזורים ורוצים ללכת לישון. מה אני אעשה? אמרתי לכולם:

'עכשיו בני נכנס לבית הכנסת. כולם חוזרים למקום, פותחים מחזורים ומתחילים לשיר 'עננו'! נכנסת לבית הכנסת, כל הקהל מתעכב מלצאת רק לכבודך, וכולם שרים 'עננו'. אתה רצת למקום, פתחת מחזור והסתכלת עלי. אנחנו כבר שרנו עננו פעם אחת, אז קיבלת לא אחד, לא שניים ולא שבע, את כל ה'עננו' קיבלת!

סיימנו את ה'עננו', חזרנו הביתה ואתה היית כל כך מרוצה עד שלא שמת לב שהסליחות התקצרו לפורמט של חמש דקות...".

אבא שלי סיים את הסיפור, הסתכל עליי ושאל: "אתה זוכר את הסיפור הזה?", ועכשיו תורי היה להודות שלא... אני לא זוכר.

אני הולך עם הסיפור הזה כמה שנים, כי הוא מזכיר לי כמה אנחנו זוכרים להורים שלנו דווקא את הרגעים הקשוחים האלה, כשהם לא נתנו לנו את החיבוק שהיינו זקוקים לו, את הכסף או את הרכב. זה צרוב בזיכרון ולא יוצא... אבל מה עם אלף אלפי פעמים שהם עשו בשבילנו מאחורי הגב דברים שאפילו לא ידענו עליהם? ומה עם אלף אלפי פעמים שהם עשו למעננו דברים בגלוי, 'מלפני הגב', וידענו ושכחנו?

ולסיום רק נוסיף: את אותה מחשבה על מה אנחנו זוכרים להורים שלנו ומה לא, אפשר גם לשאול לגבי מה שקורה בינינו לבין אבינו שבשמים שמרעיף עלינו שפע טובה וברכה אבל אנחנו נוטים לזכור בעיקר את הפעמים שלא קיבלנו את מה שרצינו...

הלכות חודש אלול

פינת ההלכה

א. מראש חודש אלול ואילך, ארבעים יום קודם יום הכיפורים

הם ימי רצון, סליחה וכפרה לישראל לפי שאז ה' קרוב לבניו וידו פתוחה לקבל שבים יותר מזמן אחר (תק"ע ס' קכ"א) וראוי להזדרז בתשובה, תפילה וצדקה בחודש זה (תק"ע ס'). ועדיף בימים אלו להרבות בסליחות ותחנונים עם הציבור מללמוד (כ"ה ס' תקפ"א ס"ק ז) ודווקא אם מתבטלים קצת מהלימוד, אבל אם כל הלימוד כמעט נהרס כתוצאה מעייפות [כון שקמים לסליחות מוקדם בבוקר] עדיף שימשיכו בלימודם כרגיל (חז"ע ימים נוראים עמ' ט). [וינהגו כבסעיף ה'].

ב. יהא האדם ירא וחרד מאוד בחודש אלול מאימת המשפט הקרב ובא, ולא יאבד ימיו לבטלה אלא יפשפש במעשיו בכל יום ויום ויתקן את הדרוש תיקון, וזה היה ראוי לעשות כל ימות השנה, אך לפחות יעשה כן בימים אלו (החיד"א במורה א"כ"כ קנ"ז).

ג. נוהגים לקום באשמורת הבוקר לומר סליחות (ש"ע ס' תקפ"א ס"א) החל:

הספרדים: מ- ב' באלול (השנה מיום חמישי) ואין אומרים סליחות בשבת (ולקו"י).

האשכנזים: מ- כ"ד באלול (הרמ"א ס').

מסיימים לומר סליחות ביום הכיפורים.

ד. הזמן הראוי ביותר לסליחות הוא באשמורת הבוקר לפי שבשעה זו מתעוררים חסדי ה' (כ"ה ס' ס').

ס"ק א) וזמנה מחצות לילה, אבל מצאת הכוכבים עד חצות לילה אסור לומר סליחות (החיד"א דברכי יוסף ס"ק ז) מ"מ כשלא מתאפשר [באשמורת הבוקר, ובחצות] אפשר לומר סליחות בשעות הבוקר לפני שחרית או אחה"צ לפני מנחה (יח"ד ח"א סי' מו).

ה. אברכים ובני ישיבות שאם ישכימו לסליחות עלולים להתבטל מסדר לימודם מחמת שעייפים וכן מורים, מלמדים, פועלים ושכירים שאם ישכימו לסליחות לא יוכלו לעשות מלאכתם נאמנה פטורים, מ"מ ישכימו במקצת הלילות בחודש אלול ובעשרת ימי תשובה, ומה טוב אם יאמרו סליחות בבוקר קודם שחרית או בערב לפני מנחה [כאמור לעיל] (חזו"ע עמ' ח-ט).

ו. עדיף לומר תיקון חצות מאשר להשכים בעוד לילה לאמירת הסליחות, ולכן מי שאינו יכול לקיים שניהם יעדיף אמירת תיקון חצות (שארית יוסף ח"א עמ' ה, אור לליון ח"א סי' יב, זכ"ח ס"א וישלח ס"ט).

ז. הווידוי הוא האופן המעשי של התשובה יחד עם החרטה בלב והקבלה לעתיד ולכן בנוסף לווידי יתחרט בלב על המעשים הרעים וגם "יקבל לעתיד" שלא ימשיך לעשותם (מועדים וזמנים ח"א סי' נז).

ח. המנהג הוא שהחזן אומר את הווידוי בקול רם והציבור בלחש (ילקו"י ח"א עמ' שצנ).

הטעם: היחיד מתוודה בלחש כדי שלא ישמע איש וידי חברו ויכלם, לפי שצריך לפרט חטאיו אבל ש"צ שמתודה באופן כללי בעד כולם צריך להשמיע קולו למען יזכרו וישוּבו (ילקו"י זכ"ח ס"א וישלח ס"ט).

ט. צריך לומר את כל נוסח הווידוי גם שהוא בטוח שלא חטא בפרט מסוים המוזכר שם (ק. ילקו"י סי' קלא ס"ד). ואם יודע שחטא באיזה פרט שלא מוזכר בנוסח ראוי שיפרטו בלחש (שו"ע סי' תרז ס"ב).

י. בעת אמירת הווידוי צריך לעמוד ולשוח מעט (שו"ע סי' תרז ס"ג) ולא להיסמך על שום דבר [באופן שאם ינטל הדבר יפול] (מג"א סס). אבל זקן או חולה מותר להם להיסמך בווידי (כזה"ח סי' קלא ס"ק י"ב).

יא. יאמר את הווידוי בנחת ובמתינות ולא במרוצה ובלא הבנה, ויאמר בלב נשבר ונדכה וידע לפני מי הוא מתודה, ובשעת הווידוי עליו להכות ביד ימינו באגרוף על הלב בצד שמאל הכאה אחת הכאה בנחת (שארית יוסף ח"א עמ' רכו) על כל מילה מהווידוי [מקום ההכאה 4 אצבעות מתחת לחזה (זכ"ח ס"א כי תשא ס"ג, תורת מועדים סי' א ס"ט)].

יב. אמירת הסליחות צריכה להיות בכוונה, בנחת, במתינות ובהכנעה יתירה. ויש לכוון באמירת י"ג מידות [באמירת ה' ה' ב-יג' ישים רווח ולא יאמרם ברצף], והחשוב ביותר בעת אמירת הסליחות והווידוי הוא לפשפש במעשים ולשוב בתשובה שלימה ולא לצעוק ולסלסל מבלי להבין (סס).

יג. יכול כל אדם להצטרף לסליחות מביתו ולצאת ידי חובה בזה, כאשר מאזין לשידור חי ברדיו או בלוויין אף על פי שאין אצלו מניין וכן לענות "אמן" על קדיש, קדושה ו-יג מידות (ילקו"י יוסף ימים נוראים לנש"ל יצחק יוסף סי' תקפ"א ס"ק י עמ' יז-יח וכן סובר הרש"ל צ עובדיה יוסף זאק"ל, מקור הבכנה לגר"פ טולדנו ח"ב פ"ע ס"ה) [יש חולקים כגון: הרב בן ציון אבא שאול ועוד (שו"ת אור לליון ח"ד פ"א ס"ד, שו"ת דברי דוד ח"ב לגר"ד טהרני אור"ח סי' מ ועוד)].

יד. האשכנזים נוהגים לתקוע בשופר בכל יום בשחרית (הרמ"א סי' תקפ"א ס"א) אך הספרדים לא נהגו כן, מ"מ יש נוהגים לתקוע בשופר בסליחות בשעת אמירת י"ג מידות ובקדיש האחרון של הסליחות (תורת מועדים סי' א ס"א) ויזהרו שלא לגרום הפרעה לשכנים שישנים (סס ס"ק א וחזו"ע עמ' כד).

טו. הקטעים בסליחות שתיקנו בלשון ארמית אין ליחיד לאומרם אלא בציבור וכן י"ג מידות אין לאומרם ביחיד, אבל רשאי בדרך קריאה בעלמא בטעמי המקרא (חזו"ע עמ' יא).

טז. המשכים קום באשמורת הבוקר לומר סליחות [צריך לברך ברכת התורה קודם אמירת סליחות (חזו"ע עמ' ה)]. צריך להיזהר שלא ישן בתפילת שחרית, ומה גם שהוא מעוטר בתפילין שאסור לישון ויצא שכרו בהפסדו. ומי שאינו יכול להיזהר בזה עדיף שיאמר סליחות בחצות או לפני מנחה כדי שיוכל להתפלל שחרית כראוי (תורת מועדים ס"ו).

יז. שליח ציבור הרצוי ביותר הוא בן תורה, (היודע ניגוני הסליחות) ועדיף מכל חזן אחר, ועדיף שיהא בן שלושים, נשוי (ילקו"י ח"ה עמ' יט).

יח. נוהגים שהכותב מכתב לחברו בחודש אלול, יפתח: "לשנה טובה תכתבו ותחתמו" (כזה"ח סי' תקפ"א ס"ק יח, חזו"ע עמ' כו) וה"ה בכל מכתב שנשלח במדיה הדיגיטלית כדואר אלקטרוני וכדו' (ד.ע.).

יט. על פי דין יש לבדוק מזוזות פעם ב-3.5 שנים (שו"ע יו"ד סי' רלא ס"א), וכן ראוי להחמיר גם בתפילין (שו"ע אור"ח סי' לט ס"י, הלכה כדורה לגר"ד יוסף סי' לט ס"כ"א) מ"מ ממידת חסידות יש לבדוק תפילין ומזוזות כל שנה בחודש אלול (שו"ת יח"ד ח"א סי' מט).

וכשיש צרות בבית יש לבדוק את המזוזות בחודש אלול ולא לחכות ל-3 שנים (כזה"ח יו"ד סי' רלא, קול יעקב ס"ק ג, רוח חיים פלאגי סס, פת"ש ס"ק ג סס ועוד).

ניתן להשיג באיחוד את ספר "נתיבות החינוך" שבהוצאת העלון וכן לוח הברכותה צבעוני עם רשימת מאכלים וברכותיהם, לוח לבדיקת דגים מתולעים צבעוני, סדר תרומות ומעשרות

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com